

РОЗДІЛ 11

ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТОМ НАЦІОНАЛЬНОГО МАКРОЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Є.І. Масленніков

Зі змісту підприємницької діяльності впливає природне прагнення суб'єктів національної економіки до економічного зростання. В умовах нестабільного зовнішнього середовища, невизначеності умов господарювання ефективність роботи суб'єктів національної економіки багато в чому залежить від стану системи планування. Чим вище рівень невизначеності, викликаний нестабільністю в суспільстві, тим більшого значення набуває планування. При цьому одним з основних інструментів регулювання економічного зростання підприємств є податки та збори.

Податкове планування – це цілеспрямована діяльність суб'єктів національної економіки, яка спрямована на зниження податкового навантаження, максимізацію сукупного доходу та збільшення обсягу фінансових ресурсів, що залишаються у його розпорядженні. Податкове планування базується на дослідженні особливостей податкового, господарського та цивільного законодавства, альтернативності фінансово-господарської діяльності.

11.1. Податкове планування в системі управління суб'єктів національної економіки

Податкові платежі становлять значну частку в фінансових потоках суб'єктів національної економіки. Управління оподаткуванням у суб'єктів національної економіки все частіше входить в практику процесу господарської діяльності. Серед способів управління оподаткуванням важливе місце займає податкове планування, при якому суб'єкт оподаткування постійно аналізує податкові наслідки здійснюваних ним угод. Податкове планування є складовою частиною системи планування і дозволяє прогнозувати її податкові відрахування в короткостроковому і довгостроковому періодах, оперативної і ефективно управляти наявними ресурсами та грошовими потоками, істотно знизити ризик фінансових труднощів і уникнути податкових наслідків за несвоєчасне виконання обов'язків платника податків.

Необхідність податкового планування пов'язана з двома основними факторами: податковим навантаженням для конкретного суб'єктів національної економіки та складністю і змінами податкового законодавства. Податковий тягар значно відображається на фінансовому стані суб'єкта, тобто на показниках його фінансової стійкості. Тому важливим є визначення способів впливу податкового планування на зміну фінансової стійкості суб'єктів національної економіки. На сьогоднішній час, недостатня розвинута теоретична база і відсутність на практиці чіткої системи податкового планування, що дозволяє всебічно моделювати ефективні управлінські рішення з урахуванням податкового чинника, свідчать про неповне використання всіх можливих резервів для оптимізації оподаткування з метою збільшення ефективності фінансово-господарської діяльності суб'єктів національної економіки. Саме тому в сучасних умовах так важливо всебічне вивчення теоретичних і практичних аспектів податкового планування, насамперед, у системі управління фінансами суб'єкта господарювання.

У національному макроекономічному середовищі існують наступні концептуальні підходи щодо суті податкового планування:

– податкове планування є своєрідним калькулювання сум податкових платежів суб'єктів національної економіки у майбутньому періоді та формування графіка їхньої сплати (податкового платіжного календаря). За таких умов планування податкових платежів є одноваріантним і безальтернативним, тому що види податків та зборів для тих чи інших сфер підприємницької діяльності, а також граничні терміни їх сплати визначені законодавчо. Такий підхід не розкриває усіх можливостей податкового планування. Тому у даному випадку мова йде про планування податкових платежів – розрахунок суми належної до сплати в бюджет та державних фондів у майбутньому звітному періоді. Метою здійснення таких розрахунків є планування діяльності суб'єктів національної економіки для забезпечення платіжного графіку, резервування грошових коштів. За таких умов планування податкових платежів вимагає від фахівця знання податкового законодавства, а саме: встановити перелік податків та податкових платежів, які суб'єкт національної економіки зобов'язаний сплачувати згідно з чинним законодавством; визначити порядок їх розрахунку (об'єкт оподаткування, ставку, можливі податкові пільги); розробити платіжний календар податкових платежів. При ухваленні рішення про здійснення будь-якої господарської операції потрібно користуватися лише офіційними нормативними документами.

– податкове планування передбачає можливість вибору між альтернативними рішеннями щодо використання тих чи інших схем оподаткування з метою оптимізації податкових платежів. Такі рішення можуть прийматись як на етапі створення суб'єктів національної економіки, так і у процесі їх діяльності. У такому випадку податкове планування є основою формування податкової політики суб'єктів національної економіки та передбачає вибір між різними варіантами здійснення їх фінансово-господарської діяльності. Тобто характерною ознакою податкового планування є його альтернативність.

Умови, що забезпечують альтернативність податкового планування:

- при створенні суб'єкта господарювання: можливість вибору організаційно-правової форми господарювання; реєстрація в офшорних зонах інших країн світу; реєстрація в спеціальних (вільних) економічних зонах своєї країни; використання альтернативних систем оподаткування тощо;
- у процесі господарської діяльності: зміна видів діяльності та асортименту товарів (робіт, послуг); вибір партнерів з різним податковим статусом; альтернативність формування облікової політики суб'єкта; вибір форм оплати праці працівників.

11.2. Класифікаційні ознаки податкового планування в системі управління суб'єктів національної економіки

За видами податкове планування можна поділити на:

- корпоративне, яке здійснюється суб'єктами підприємницької діяльності;
 - особисте – виконується фізичними особами, які не займаються, які не займаються підприємницькою діяльністю.
- Залежно від характеру управлінських рішень податкове планування розподіляють на:
- поточний податковий контроль – заходи щоденного моніторингу зміни законодавчої бази;
 - контроль правильності обчислення і переліку податкових зобов'язань, а також дослідження причин різних змін середньостатистичних показників підприємства;
 - поточне податкове планування – заходи з поточної оптимізації оподаткування, складання типових схем господарських операцій і реалізації угод;
 - стратегічне податкове планування (варіаційно-податковий аналіз) – складання прогнозів податкових зобов'язань суб'єктів, а також схем реалізації заходів щодо зниження податкового навантаження на них.

Залежно від використовуваних інструментів податкове планування може базуватися на:

- використанні податкових пільг – повне або часткове звільнення суб'єктів підприємництва від сплати певних податків, пов'язане з певною діяльністю або виробництвом певної продукції;
- використанні податкових лазівок – окремих питань підприємницької діяльності, не врегульованих податковим законодавством, альтернативність законодавства може базуватися на його внутрішній суперечливості та відсутності системності;
- використанні спеціально розроблених схем, оптимізації податкових платежів, які звичайно і є основним інструментом податкового планування.

Податкове планування може базуватися і на прямих порушеннях податкового законодавства, але тоді воно не відповідатиме основним принципам, покладеним в основу цього планування.

Залежно від активності суб'єктів податкового планування стосовно використання можливих інструментів, воно поділяється на:

- пасивне, у його основу покладений принцип альтернативності податкового законодавства та фінансово-господарської діяльності суб'єкта. Рішення про доцільність вибору між різних варіантів приймає фахівець суб'єкта або фізична особа – платник податків. Прикладом пасивного податкового планування є розв'язання питання стосовно доцільності переходу на спрощену систему оподаткування суб'єкта малого підприємництва.
- активне, до якого належать специфічні методи планування діяльності із застосуванням спеціально розроблених оптимізаційних схем. Податкова схема діяльності кожного суб'єкта загалом, як і реалізації кожної окремої угоди зокрема, є індивідуальною і вимагає попереднього планування і розрахунків. Елементи податкового планування, навіть якщо воно спеціально не організується і не реалізується, наявні в діяльності кожного суб'єкта.

11.3. Оптимізація оподаткування в системі податкового планування

Податкове планування визначає конкретні методи і засоби досягнення поставленої мети й завдань, що відповідають визначеним обставинам у певний момент та забезпечують стратегічний успіх.

За таких обставин податкове планування вимагає від фахівця не лише досконалого знання податкового та господарського законодавства, але й його детального аналізу, розробки конкретних схем законного зменшення податкового тиску. Вважається, що саме за такого концептуального підходу мова йде справді про податкове планування, тоді як за першого – тільки про планування податкових платежів.

У теоретичних дослідженнях і практичних джерелах представлені схожі визначення поняття «оптимізація оподаткування». Так, наприклад, «зменшення податків (податкова оптимізація) в загальному вигляді – це ті чи інші цілеспрямовані дії платника податків, які дозволяють останньому уникнути або в певній мірі зменшити його обов'язкові виплати до бюджету, у вигляді податків, зборів, мит та інших платежів» [1].

Інші автори вважають, що податковою оптимізацією прийнято іменувати «... зменшення розміру податкових зобов'язань за допомогою цілеспрямованих правомірних дій платника податків, що включають в себе повне використання всіх наданих законодавством пільг, податкових звільнень та інших законних прийомів і способів» [2].

Таким чином, аналізуючи думки різних авторів, можна визначити в якості одного з критеріїв оптимізації оподаткування, законну діяльність суб'єктів національної економіки, спрямовану на мінімізацію податкових платежів.

Законність в даному випадку передбачає застосування дозволених або не заборонених Податковим кодексом України способів зменшення податкових зобов'язань, тобто при їх використанні платник податків не порушує діюче законодавство.

У зв'язку з цим такі дії не становлять складу податкового злочину або правопорушення і таким чином не тягнуть несприятливих наслідків для суб'єктів оподаткування, таких як донарахування податкових зобов'язань, а також стягнення пені та податкових санкцій.

Головна мета суб'єкта оподаткування (суб'єктів національної економіки) при оптимізації податкових зобов'язань – не допустити реального виникнення, або збільшення об'єкта оподаткування. Відповідно до Податкового кодексу України об'єктами оподаткування можуть бути операції з реалізації товарів (робіт, послуг), майно, прибуток, дохід, вартість реалізованих товарів (виконаних робіт, наданих послуг) або інший об'єкт, що має вартісну, кількісну чи фізичну характеристики, з наявністю якого у суб'єкта оподаткування діюче податкове законодавство пов'язує виникнення податкових зобов'язань.

Аналізуючи оптимізацію оподаткування як явище, можна прийти до висновку, що способи законного (легального) зменшення податків завжди існують. По-перше, через встановлені законодавством різноманітні види податкових режимів і пільг. Нестандартне застосування різних податкових режимів і пільг буває дуже корисним з точки зору мінімізації оподаткування. По-друге, з причин системного характеру: оскільки в сучасній динамічній і складній економіці заздалегідь прорахувати всі податкові наслідки найрізноманітніших можливих економічних дій суб'єкта оподаткування принципово не представляється можливим, тому, будуть існувати такі дії, які будуть більш вигідні їм. Оптимізаційне податкове планування являє собою розробку деяких економічних дій, податкових схем та їх документального оформлення, спрямовану на мінімізацію податкових зобов'язань в рамках законної діяльності суб'єктів національної економіки.

Можна також виділити пасивний і активний види оптимізації. До пасивного виду оптимізації можна віднести альтернативну оптимізацію, коли в податковому законодавстві існують декілька норм, а питання більшої доцільності використання однієї з них

знаходиться в компетенції управлінського персоналу суб'єктів національної економіки.

До активного виду оптимізації можна віднести специфічні методи планування діяльності суб'єктів національної економіки, які полягають в активних, вольових діях посадових осіб, спрямованих на мінімізацію податків.

Таким чином, можна зробити висновок, що податкова оптимізація являє собою досить складний системний процес, в якому знаходять своє вираження проблеми сучасного економічного стану, які є на мікро та макро рівнях.

Податкове планування є складовою частиною загальної системи планування у суб'єктів національної економіки і дозволяє прогнозувати податкові відрахування в короткостроковому і довгостроковому періодах, оперативно і ефективно управляти наявними активами та грошовими потоками, суттєво зменшити ризик фінансових криз і уникнути податкових наслідків за несвоєчасне виконання податкових зобов'язань.

Основною метою податкового планування є сплата платником податків мінімально можливої суми податкового зобов'язання у максимально можливий термін за умови абсолютного дотримання норм Податкового кодексу України.

У суб'єктів національної економіки, податкове планування ґрунтується на трьох підходах до мінімізації податкових зобов'язань:

- використання пільг при сплаті податків та зборів;
- розробка або удосконалення облікової політики;
- система контролінгу над строками сплати податкових зобов'язань.

Податкове планування, спрямоване на зменшення податкового навантаження на підприємство, можна розділити за параметром тимчасового критерію на:

- стратегічне планування;
- поточне планування.

При стратегічному податковому плануванні використовують такі прийоми і методи, які зменшують податкові зобов'язання суб'єктів оподаткування протягом тривалого часу або протягом всієї його діяльності. При такому плануванні суб'єкт оподаткування робить вибір найбільш вигідного, з точки зору оподаткування, місця розташування підприємства, вибір організаційно-правової форми підприємства. За умови перспективного податкового планування встановлюються основні елементи податкової облікової політики суб'єктів національної економіки, на основі яких формуються принципи ведення податкового обліку підприємства на ряд років, що в підсумку впливає на розмір податкових платежів, а значить і на фінансовий стан підприємства в цілому.

При поточному податковому плануванні використовують методи, що дозволяють платнику податків зменшувати податкові зобов'язання протягом обмеженого періоду часу або в конкретній ситуації. Формування оптимальної облікової політики є одним з основних елементів поточного податкового планування і безпосередньо впливає на фінансове становище суб'єктів національної економіки. Безпосередньо при поточному податковому плануванні робиться спеціальна активність, спрямована на регулювання рівня податкового навантаження. Для цього всі податки та збори, які підлягають сплаті групують за будь-якими ознаками. Потім всередині групи податків аналізується склад податкових баз за кожним податком або збором, в тому числі податкові пільги і ефективність їх застосування. На основі проведеного дослідження вибирається оптимальний варіант ведення фінансового обліку. Потім на основі розрахунку податкових баз складаються конкретні плани податкових платежів, тобто податковий календар. При складанні податкового календаря вказуються конкретні дати сплати суми податків та зборів. Також при поточному плануванні контролюється своєчасність сплати податків та зборів до бюджетів усіх рівнів і позабюджетні фонди, оскільки порушення термінів перерахувань тягне за собою штрафні санкції. І, нарешті, за даними розробленого плану після закінчення періоду, на який він складався, проводиться оцінка його ефективності.

За результатами проведеного дослідження приймаються рішення про необхідність коригування діючої системи податкового планування. Поточне податкове планування полягає в розробці або удосконаленні облікової політики для цілей фінансового обліку, а також у плануванні підприємством окремих податків та зборів. Розробка облікової політики промисловими підприємствами ставить перед управлінцями підприємства ряд складних проблем не тільки в області формування аналітичних показників, але і з обліку податкових наслідків прийнятих управлінських рішень, що впливають на фінансові показники діяльності суб'єктів національної економіки.

Основне призначення і головне завдання облікової політики – максимально чітко відобразити діяльність суб'єктів національної економіки, формувати повну, об'єктивну і достовірну інформацію про його діяльність і, як наслідок, ефективно управляти фінансовою стійкістю підприємства.

Наказ про облікову політику дозволяє організувати ведення фінансового обліку таким чином, щоб максимально впливати на фінансові результати діяльності суб'єктів національної економіки, підвищувати його платоспроможність, уникати різного роду розбіжностей з податковою службою при документальних перевірках та фінансових санкцій за порушення податкового законодавства.

Розроблена у суб'єктів національної економіки облікова політика для цілей оподаткування затверджується у відповідності Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Податкового кодексу України.

Саме розробка та реалізація облікової політики пов'язані з практичним здійсненням фінансового обліку у суб'єктів національної економіки, а обґрунтований вибір облікової політики дозволяє підприємству законним шляхом оптимізувати існуючі податкові зобов'язання, які в свою чергу впливають на фінансову стійкість суб'єктів національної економіки.

Розрахунок показників за сформованим варіантом облікової політики дуже важливий етап діяльності суб'єкта, тому як

формування облікової політики є одним з елементів фінансової стратегії суб'єктів національної економіки. Можливість точних розрахунків з'являється тільки при наявності необхідних вихідних даних. Перевірка того, чи задовольняють сформовані варіанти облікової політики підприємства обмеженням за прибутком, оподаткуванню і фінансових коефіцієнтах в разі задоволення необхідних значень декількох варіантів облікової політики, вибір переважно здійснюється на основі пріоритетного критерію, яким може бути мінімальне оподаткування чи максимальний прибуток. Якщо додаткові можливості зміни облікової політики відсутні, приймається варіант, найбільш прийнятний з точки зору пріоритетного критерію, який є остаточною.

Багатоваріантне дослідження елементів облікової політики з метою оподаткування дозволяє чітко виконувати прийняті відповідно до податкового бюджету податкові та інші зобов'язання. Крім того, облікова політика узагальнює в одному документі стратегію оптимізації податкових платежів кожного конкретного суб'єкта національної економіки, яка впливає на його фінансову стійкість.

З точки зору визначення податок, це обов'язкові платежі юридичних або фізичних осіб, у бюджеті всіх рівнів, у встановлений час та встановлені строки. Податкове зобов'язання представляє собою вилучення на користь доходу держави певної частини ресурсів суб'єкта оподаткування, отже, платник податків має право обрати варіант сплати податків, що дозволяє йому зберегти свої ресурси шляхом мінімізації податкових втрат, а в підсумку забезпечити фінансову стійкість свого підприємства.

Загальна оптимізація оподаткування передбачає мінімізацію податкових втрат і недопущення штрафних санкцій. Сьогодні більшість пропонує на ринку схем оптимізації податків перш за все спрямовані тільки на мінімізацію податків і, отже, можуть розглядатися як ухилення від сплати податків. Однак використовувати схеми мінімізації податків в умовах жорсткої конкуренції змушені навіть сумлінні платники податків, інакше вони приречені на банкрутство.

Метою оптимізації має бути не зниження податків, а збільшення доходів підприємства після погашення податкових зобов'язань, тобто забезпечення фінансової стійкості підприємства. Адже мінімізація одних податкових зобов'язань може привести до збільшення інших, а згодом – до штрафних санкцій з боку податкової служби. Інакше кажучи, штрафні санкції можуть перевищити запланований ефект від мінімізації податкових зобов'язань.

Конкретні результати оптимізаційного податкового планування завжди виражаються в деяких організаційно-правових схемах. Під податковою схемою слід розуміти таке кінцеве оформлення та подання економічних дій, яке дозволяє застосувати сприятливий податковий режим (зменшення податкових зобов'язань) і отримати економію при сплаті податків та зборів.

Оптимізація оподаткування може мати різну за значимістю та економічної ефективності ступінь впливу на діяльність суб'єктів національної економіки. За ступенем впливу податкові схеми бувають трьох видів: глобальні, середні і прості.

Глобальні податкові схеми допомагають мінімізувати більшість основних податкових зобов'язань, істотно змінюють форми економічних суб'єктів, впливаючи на більшість застосовуваних економічних дій, та призводять до значного зменшення податкового навантаження. Глобальні податкові схеми пов'язані з організацією діяльності через суб'єктів підприємницької діяльності зі спеціальними податковими режимами. Спеціальний податковий режим, відповідно до Податкового кодексу України, реалізує відмінний від звичайного пільговий режим оподаткування за основними податками, іншими словами спрощена система оподаткування.

Середні податкові схеми допомагають мінімізувати один – два податки або збори, вимагають пристосовувати діяльність підприємства під дані схеми, а також призводять до скорочення податкового навантаження на десятки відсотків. В свою чергу прості податкові схеми мінімізують зазвичай один, іноді

другорядний, податок. Зазначені схеми не вимагають великих організаційних витрат, дозволяють досягти невеликого, але все-таки помітного скорочення податкового навантаження.

Дещо інший підхід до класифікації податкових схем, запропонований дослідниками, виділяє дві групи: прості і складні.

«Прості» схеми, тобто схеми, реалізація яких не вимагає цілеспрямованих витрат, а також оформлення спеціальних документів або договорів. До даної групи слід віднести ті випадки, коли платник податків має право вибрати з двох і більше варіантів періодичності сплати податку або розміру пільги (відсотки або фіксована сума). Отже, більшість підприємств вирішує питання про використання тієї чи іншої схеми оптимізації ще на початковій стадії стратегічного планування.

Слід зазначити, що найбільше порушень і «вузьких» місць припадає не на самі схеми оптимізації (як правило, юридично вони побудовані грамотно), а на супровідні умови даної схеми. Наявність такої фальсифікації автоматично робить таку схему незаконною.

«Складні» схеми вимагають для їх реалізації матеріальні витрати, наприклад, з їх обслуговування, складання спеціальних документів, договорів, за допомогою яких реально наявні правовідносини замінюються іншими, що тягне за собою часткове або повне уникнення сплати податків і зборів. До даної групи належать також схеми по зміні податкової юрисдикції – використання офшорних зон.

При побудові податкових схем слід дотримуватися певної послідовності:

1) Пошук ідеї. На даному етапі найбільше застосовуються різні евристичні та творчі підходи, комплексне дослідження законодавства з урахуванням відомих податкових проблем.

2) Розробка економічної моделі. На даному етапі вирішується питання, чи має знайдена ідея практичний інтерес і економічний зміст, який економічний ефект вона може принести.

3) Юридична модель. Розглядається юридична можливість реалізації ідеї, юридичне оформлення та обґрунтування значущих деталей, закінчується проектами документів.

4) Організаційна модель. Будь-яка схема повинна бути детально запланована і правильно організована. На цьому етапі визначаються організаційні складнощі, шляхи їх подолання, відповідальні особи, етапи та звітність.

5) Облікова модель. Цілком визначеною схемою для підприємств можна вважати тільки таку податкову схему, в якій точно відомий підхід до розрахунку показників фінансового обліку.

Різні варіанти кореспонденції рахунків фінансового обліку підприємства можуть вплинути на кінцевий фінансовий результат і відповідно на ефективність податкової схеми. При цьому слід враховувати також і конкретний варіант облікової політики суб'єктів національної економіки. Відпрацьована облікова модель податкової схеми фактично означає точне прогнозування фінансових потоків і результатів.

6) Відпрацювання деталей. Даний етап частково входить у вищевказані, але має і власну цінність. Цей етап прикладний і відноситься до можливостей і зв'язків конкретних підприємств, а також конкретної специфіки даного реального підприємства і регіону.

З метою оптимального використання податкових схем повинен бути розроблений звичайний план – з порядком дій, заходами, відповідальними особами і кінцевими результатами. Повинна бути підготовлена відповідна документація або пропозиції до зміни існуючої документації. Далі відбувається реалізація податкової схеми з можливим корегуванням окремих деталей. Отримані результати проводяться з обліку і включаються в звітність.

Дослідження окремих видів податкових схем, які використовуються підприємствами, приводить до висновку, що крім віднесення їх до різних категорій правомірності чи неправомірності значна роль у визнанні їх або законними, або протизаконними належить податковим органам і судам.

Розроблені схеми не можуть вважатися стовідсотково законними по цілому ряду фактів. У даному випадку під законністю слід розуміти відповідність даної організаційно-правової схеми

і особливостей угоди цілому набору нормативних актів різного рівня. Коливання законності відбуваються через неоднорідність і запізнювання появи відповідних правил в різних галузях законодавства. У зв'язку з чим, в Україні оцінка законності нових податкових схем носить скоріше імовірнісний характер.

Серед існуючих схем податкової оптимізації можна виділити найбільш поширені:

1. Перехід на спрощену систему оподаткування. Цей спосіб передбачений податковим законодавством України, а саме, Податковим кодексом України. Спрощена система оподаткування передбачає сплату єдиного податку, на відміну від підприємств із загальним режимом оподаткування. Сплачувати єдиний податок за певних умов вигідніше і простіше. Однак перейти на спрощену систему оподаткування проблематично. Справа в тому, що у податковому кодексі встановлені жорсткі вимоги до підприємств, що бажають перейти на єдиний податок.

2. Зміна місця реєстрації. Існують території, де немає місцевої складової податків. Однак слід ретельно вивчити систему оподаткування такого регіону, тому що на подібних територіях можуть бути встановлені додаткові збори, що перебивають нульову ставку деяких податків та зборів. Крім того, існують території, в межах яких діють податкові пільги – так звані офшорні зони. У цих зонах діють певні пільги. Але і ризик втратити підприємство також великий, оскільки політика таких територій може змінюватися абсолютно непередбачувано.

3. Зміна складу засновників. Якщо у складі засновників є держава, це може спричинити заборону на деякі види діяльності – реструктуризацію, передачу майна, розподіл доходів і деякі інші. Ідеальна ситуація, коли засновник – головна компанія, частки в статутному капіталі якої належать власникам підприємства – резидентам країни.

4. Вплив облікової політики на терміни сплати податкових зобов'язань, у тому числі перенесення сплати податків та зборів на більш пізній термін. З одного боку, облікова політика необхідна

суб'єкту оподаткування для того, щоб встановити правила, на підставі яких можна визначати, в податкову базу якого податкового періоду слід включити результат кожної операції, яка є об'єктом оподаткування. Чинне законодавство дозволяє платнику податків самостійно вибирати, до яких саме податкових періодів будуть віднесені операції, що є об'єктом оподаткування. На основі цього визначається порядок формування податкової бази і обчислюється сума податку. З іншого боку, облікова політика дозволяє визначити, у якій податковий період слід включити суми податку, що підлягають відшкодуванню з бюджету в тих випадках, коли момент проведення відрахування не визначено правовою основою справляння податку та збору.

5. Переоцінка майна. Запрошений незалежний експерт переоцінює окрему групу основних засобів. Це стає можливим завдяки зносу, або, амортизації основних засобів. Однак зменшити вартість коштів на відсоток зносу неможливо без переоцінки. Скорочується вартість основних засобів – скорочується податок на майно.

6. Створення дочірніх підприємств з метою ведення паралельної діяльності. На балансі базового підприємства залишаються основні засоби, прибуток базового підприємства підтримується на мінімальному рівні. Відбувається перерозподіл діяльності і фондів між цими підприємствами. Наприклад, угоди віддаються у відання дочірнього підприємства. Згідно з українським законодавством, податкову відповідальність буде нести основне підприємство, на якому практично не ведеться ніяка діяльність чи майна, оподатковуваного податком.

7. Договір комісії. Цим способом користуються практично всі торговельні мережі. За договором комісії торговельні мережі приймають від оптовика товар на реалізацію, зобов'язуються продати товар і перерахувати оптовикові гроші. Таким чином, право власності на товар не переходить до магазину, отже, у нього не виникає податкове зобов'язання.

Найбільш ефективний спосіб зниження податкових виплат – це грамотне податкове планування, тобто формування фінансових потоків із застосуванням принципів постоптимізації податкових

зобов'язань (так як первинний вид угоди, а конкретний спосіб її здійснення – вторинний) і з обов'язковим незастосуванням принципу необґрунтованої податкової вигоди.

Але при цьому слід врахувати, що будь-яка оптимізація податкових зобов'язань передбачає деяку частку ризику. Більш того, для її проведення необхідні витрати, тому перед оптимізацією слід проводити ретельне дослідження існуючої системи – чи варті виграні від оптимізації ресурси тих трат і того ризику, які будуть вкладені в цю оптимізацію.

11.4. Принципи податкового планування

Податкове планування – це цілеспрямована діяльність суб'єкта національної економіки, яка орієнтована на максимальне використання усіх особливостей чинного законодавства з метою досягнення найвищого фінансового результату шляхом законної оптимізації господарської діяльності з позиції її податкових наслідків.

Метою податкового планування є:

- суворе дотримання податкового законодавства;
- максимальне збільшення прибутковості бізнесу;
- законне використання податкових пільг і особливостей податкового права;
- управління потоками грошових коштів;
- ефективне співробітництво з учасниками податкового планування;
- партнерські відносини з місцевими органами самоврядування, законодавчими органами влади, податковими, фінансовими та судовими органами.

Досягнення поставленої мети повинно базуватися на дотриманні наступних основних принципів ефективного податкового планування:

- принцип раціональності. Раціональність рішень при здійсненні податкової оптимізації означає, що «що забагато – те не

здорово». Певні суми доведеться сплачувати в бюджет. Застосування грубих та необдуманих податкових схем буде мати лише один наслідок – застосування податкових санкцій з боку державних податкових органів;

– принцип економічної доцільності. Зиск, отриманий від податкової оптимізації повинен бути значно вищий за витрати, які необхідно здійснити для реалізації даного рішення;

– комплексний підхід. Обираючи метод зниження будь-якого податку потрібно перевірити чи призведе його втілення до збільшення інших податкових платежів;

– індивідуальний підхід. Тільки після детального вивчення усіх особливостей діяльності підприємства, можна рекомендувати той чи інший метод зниження податків. Механічно переносити одну й ту ж схему з одного суб'єкта на інше неможна;

– принцип законності передбачає суворе дотримання діючого податкового законодавства.

Таким чином, податкове планування є частиною всього фінансового планування суб'єктів національної економіки. Оптимізація податкових виплат як частина податкового планування підприємства – це ряд заходів щодо зниження податкових платежів з метою збільшення грошових потоків, що проводиться в рамках чинного законодавства. Вважаємо, що додатковою метою оптимізації податкових зобов'язань є придбання іміджу сумлінного платника податків в очах контрагентів, партнерів і держави. Але все ж таки найважливішою метою є забезпечення фінансової стійкості суб'єкта національної економіки.

Література

1. Масленніков Є.І. Методологічні та практичні засади дослідження системи управління фінансовою стійкістю промислового підприємства : монографія. Одеса : Прес-кур'єр, 2015. 316 с.

2. Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти : [моногр.] ; Вип. 1 / за ред. д.е.н., доц. Є.І. Масленнікова. ерсон: Гринь Д.С., 2016. Вип. 1. 854 с.

3. Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти : монографія. Вип. 2. За ред. д.е.н., доц. Ковтуненко К.В., д.е.н., доц. Є.І. Масленнікова. Херсон: Гринь Д.С., 2017. 906 с.

4. Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти : монографія. Вип. 3. За ред. д.е.н., доц. Коваленко О. М., д.е.н., доц. Є.І. Масленнікова. Херсон: РОЛІ-ПЛЮС, 2018. 634 с.